

Sosiaalihuolto tarvitsee TKI-rakenteet

Sosiaalihuollon asiakkailta on oikeus laadukkaaseen sosiaalihuoltoon ja hyvään kohteluun eli tutkituun tietoon perustuviin, vaikuttaviin ja asiakasturvallisiin palveluihin.

Tulevan hallituskauden aikana on selkiytettävä ja vahvistettava sosiaalihuollon tutkimusta, koulutusta, kehittämistä ja innovaatioita mahdollistavia rakenteita, jotka ovat keskeisiä edellytyksiä sosiaalipalveluiden laadun, vaikuttavuuden ja asiakasturvallisuuden varmistamisessa.

Esitämme tulevaan hallitusohjelmaan seuraavia kirjauksia sosiaalihuollon laadun ja vaikuttavuuden turvaamiseksi:

- 1. Sosiaalihuoltoon luodaan yliopistolliset palvelujen kehittämistä, tutkimusta ja koulutusta tukevat toimintarakenteet. Käynnistetään TKKI-rakenteiden ja yliopistollisten sote-keskusten edellyttämän säädöspohjan valmistelu eri toimijat osallistaen.***
- 2. Lakisääteiset sosiaalialan osaamiskeskukset liitetään sosiaalihuollon tutkimuksen, koulutuksen ja kehittämisen kokonaisuuteen ja niiden valtionavustus nostetaan 6 miljoonaan euroon.***
- 3. Valtion tutkimusrahoituksen tasoa sosiaalityön yliopistotasoiseen tutkimukseen nostetaan nykyisestä vastaamaan sosiaalihuollon tutkimustarpeita. Tutkimusrahoitus mahdollistaa myös nykyisiä hankekausia pidempikestoisia ja aineistonkeruultaan vaativia tutkimusasetelmia.***
- 4. Sosiaalityöntekijäpulaan vastaamiseksi ja sosiaalityöntekijöiden riittävyyden turvaamiseksi sosiaalityön yliopistokoulutuksen resursointi turvataan pysyvillä ratkaisulla. Valmistellaan säädökset, joiden turvin valtion koulutuskorvausta kohdennetaan sosiaalityön koulutuksen käytännön harjoitteluun vastaavalla tavalla kuin ammattikorkeakoulujen sosiaali- ja terveysalan koulutuksissa. Huolehditaan kestävästä rahoituksesta myös sosiaalialan ammatikorkeakoulutukselle.***
- 5. Varmistetaan sosiaalihuollon kehittämisohjelman toimeenpano ja sen riittävä resursointi.***

Sosiaalipalvelujen asiakasturvallisuus ja vaikuttavuus edellyttävät tutkimustietoon perustuvaa sosiaalihuollon palvelutuotantoa. Tutkimuksen, kehittämisen, koulutuksen ja innovaatioiden merkitys laadukkaaseen sosiaalihuoltoon ja sen johtamiseen on olennainen. Tekemällä hyvin on mahdollista saada aikaan taloudellisia säästöjä, vähentää sosiaalihuollon asiakkaiden inhimillistä kärsimystä sekä vahvistaa työntekijöiden sitoutumista ja työhyvinvointia.

Sosiaalihuolto on hyvin toisenlaisessa asemassa kuin terveydenhuolto, jolla on jo palvelujärjestelmässä vakiintuneet koulutuksen, tutkimuksen ja kehittämisen rakenteet, kuten yliopistosairaalat ja keskussairaalat, joissa kliininen potilastyö yhdistyy saumattomasti koulutukseen, tutkimukseen ja kehittämiseen. Hyvinvointi- ja yhteistoiminta-alueille onkin tulevalle hallituskaudella kiireellisesti luotava sosiaalihuollon lähtökohdista selkeät tutkimuksen, kehittämisen, koulutuksen ja innovaatiotoiminnan toteuttamisedellytykset, joihin myös eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta on toistuvasti kiinnittänyt huomiota (esim. StVL 8/2022; StVM 36/2022 vp). Parlamentaarinen TKI-työryhmä on vasta ilmestyneessä raportissaan kiinnittänyt huomiota suomalaisen TKI-järjestelmän kehittämistarpeisiin ja hyvinvointialueisiin uusina TKI-järjestelmän toimijoina (Valtioneuvoston julkaisu 2023:13).

Hallituskauden aikana käynnistettävässä sosiaalihuollon TKKI-rakenteiden valmistelutyössä on kootava nykyisin hajallaan olevaa TKKI-lainsäädäntöä. Sosiaalityön ja sosiaalipalvelujen kehittäminen edellyttää aktiivista yhteistyötä ja vuorovaikutusta hyvinvointialueiden, yhteistoiminta-alueiden, osaamiskeskusten, ammattikorkeakoulujen, yliopistojen ja tutkimuslaitosten välillä. Valmistelutyössä on tarpeen selkiyttää lakisääteisten toimijoiden roolia ja vastuita TKKI-tehtävien kokonaisuudessa.

Korvamerkitty rahoitus on välttämätön

On ilmeistä, että sosiaalihuollon TKKI-toiminnan vahvistaminen edellyttää korvamerkittyjä resurssisäyksiä. Hyvinvointialueiden talousarviot eivät mahdollista sosiaalihuollon toiminnan ja laadun vahvistamisen kannalta välttämättömiä satsauksia TKKI-toimintaan.

Valtion tutkimusrahoitusta sosiaalityön yliopistotasoiseen tutkimukseen tulee lisätä, jotta tutkimuksella voidaan nykyistä kattavammin vastata sosiaalihuollon ja hyvinvointialueiden tutkimustarpeisiin ja parantaa palvelujen vaikuttavuutta. Tutkimusrahoituksen tulee mahdollistaa myös nykyisiä kaksivuotisia hankekausia pidempikestoisia (esim. 4 vuotta) hankkeita ja aineistonkeruultaan vaativia tutkimusasetelmia (esim. asiakirja- ja rekisteriaineistot).

Henkilöstöpulaan tarvitaan kestäviä ratkaisuja

Henkilöstöpulaan vastaamiseksi sosiaalityön yliopistokoulutuksen ja sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen resursointi tulee turvata pysyvillä ratkaisulla. Määräaikaiset aloituspaikkalisäykset eivät mahdollista laadukkaan koulutuksen järjestämistä.

Laadukas sosiaalityön koulutus edellyttää lisäksi vastaavaa harjoittelusta koituvien kustannusten korvaamista samoin kuin ammattikorkeakoulujen sosiaali- ja terveysalan koulutuksissa on säädetty. Tällä hetkellä yliopistot maksavat ohjauspalkkiot osana perusrahoitustaan, jonka kustannuskertoimessa sitä ei ole huomioitu.

Selkeät tutkimuksen, koulutuksen ja kehittämisen toteuttamisrakenteet ovat välttämättömiä, jotta tutkimushankkeiden tuloksia voidaan aidosti hyödyntää palveluissa. Tutkimuksen, koulutuksen ja kehittämisen saumattoman yhteyden varmistamiseksi yliopistollisten sote-keskuksen yhteyteen tarvitaan hyvinvointialueiden ja korkeakoulujen yhteistehtäviä, esimerkiksi professuureja, yliopettajuuksia ja lehtorin tehtäviä. Hyvinvointialueille tarvitaan sosiaalihuollon laillistetuille ammattihenkilöille kehittäjiä ja tutkijoiden tehtäviä, joissa asiakastyö yhdistyy luontevasti tutkimukseen ja kehittämiseen. Ratkaisu vahvistaa osaamista ammattihenkilö- ja organisaatiotasolla, edistää henkilöstön työhyvinvointia, sitoutumista ja saatavuutta. Erikoissosiaalityöntekijöiden osaamista tulee hyödyntää paremmin vaativassa asiakastyössä ja palvelujen kehittämisessä.

Sosiaalipalveluissa innovaatiot ovat välttämättömiä organisaatioiden uusien toimintamallien kehittämisessä ja juurruttamisessa sekä vaikuttavuuden ja asiakasturvallisuuden varmistamisessa. Innovaatiot edellyttävät kohderyhmien osallistamista kehittämistyöhön. Näin ollen sosiaalihuollon kehittämisohjelman toimeenpano ja sen riittävä resursointi on varmistettava.

Yhteiskunnan toimivuudelle ja eheydelle sosiaalihuollolla on suuri merkitys. Työvoiman määrällä tarkasteltuna sosiaalihuolto on teollisuuden jälkeen Suomen toiseksi suurin toimiala, suurempi kuin terveydenhuolto^[1]. Nyt on oikea aika luoda hyvinvointi- ja yhteistoiminta-alueille sosiaalihuollon lähtökohdista selkeät tutkimuksen, koulutuksen ja kehittämisen toteuttamisrakenteet, jotta sosiaalihuolto voi hoitaa tehokkaasti ja vaikuttavasti yhteiskunnallista tehtäväänsä sosiaalisten ongelmien ehkäisemiseksi, vähentämiseksi ja korjaamiseksi.

Merja Anis
puheenjohtaja, professori
Valtakunnallinen sosiaalityön yliopistoverkosto Sosnet
merja.anis@utu.fi
050 570 8673

Marja Heikkilä
puheenjohtaja
Huoltaja-säätiö
marja.i.heikkila@outlook.com
040 054 6613

Jenni Karsio
puheenjohtaja
Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry
jenni.karsio@talentia.fi
044 541 5955

Torbjörn Stoor
puheenjohtaja, toimitusjohtaja
Sosiaalialan osaamiskeskukset
torbjorn.stoor@fskc.fi
040 717 7367

^[1] Työvoimatutkimus, SVT (2021), Tilastokeskus